

HAF

 HONVÉD ALTISZTI FOLYÓIRAT

TARTALOM

MH-vezénylőzászlósi sarok	3
Hibrid Egységes Zászlóstanfolyam a 47. Bázisrepülőtéren	4
Nincs lehetetlen – G. I. Jane-ek a Magyar Honvédségben	7
Szürke eminenciások – Altisztek az infokommunikáció területén	10
Új képzés a helikopteres képességben	12
Azért a víz az úr...	
– Túlélés árvíz idején 1. rész	14
Védd a szemed!	18
A kiberbiztonság kihívásai és megoldásai 2. rész	
– Az internetes phishing fontossága napjainkban	20
Együttműködésre mindig készen – Baráti beszélgetés egy nemzeti hőssel	22
Látogatás a magas hegyek világába 2. rész	26
Állatok a háborúban	
– Tirpitz, a kabalamalac	30

IMPRESSZUM

HONVÉD ALTISZTI FOLYÓIRAT

Megjelenik évente hat alkalommal

2024/2. szám

Kiadja a Honvéd Vezérkar

Szerkesztőbizottság

Elnök:

Kaszab Zoltán főtörzsszászlós,
a Magyar Honvédség vezénylőzászlósa

Tagok:

Bálint Ákos főtörzsszászlós

Bogya Sándor főtörzsszászlós

Filó László törzsszászlós

Dr. Murinkó Attila ezredes

Sebestyén Tibor törzsszászlós

Soós Lajos főtörzsszászlós

Tömösközy Tamás Kálmán törzsszászlós

A folyóirat kiadásában és terjesztésében
közreműködik a HM Zrínyi Geoinformációs
és Toborzástámogató Közhasznú
Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
– Zrínyi Kiadó

Felelős vezető:

Kulcsár Gábor ügyvezető

A Zrínyi Kiadó igazgatója:

Dr. Hajdú Ferenc

Felelős szerkesztő: Havasi Máté

Korrektor: Kiss Zoltán

Grafikai tervezés: Győri László, Kiss Fanni Flóra

Tördelés: Kiss Fanni Flóra

Műszaki szerkesztés és képfeldolgozás:

Eisrichné Schubert Andrea

Címlapfotó: Tischler Zoltán

Szerkesztőségi titkár: Pásztor Júlia

pasztor.julia@hmrzinyi.hu

A szerkesztőség címe:

1024 Budapest, Szilágyi E. fasor 7–9.

Telefon: (70) 199-8648

E-mail: honvedaltishti@hmrzinyi.hu

Nyomdai kivitelezés:

HM Zrínyi Geoinformációs

és Toborzástámogató Közhasznú Nonprofit Korlátolt

Felelősségű Társaság,

Kreatív Tervező és Sokszorosító Igazgatóság

Felelős vezető: Pásztor Zoltán igazgató

Ár nélküli, belső terjesztésű kiadvány.

HU ISSN 1586-2917

A folyóirat teljes terjedelmében olvasható

a www.honvedelem.hu portál

kiadványok rovatában.

A Honvéd Altishti Folyóirat tagja
az Európai Katonai Sajtószövetségnek (EMPA).MH-vezénylő-
zászlósi sarok*Altisztek, legénységi állományú Katonák, kedves Olvasók!*

A „téli álmot” mindig dolgos időszak követi. Mi sem voltunk az elmúlt hónapokban tétlenek, azonban a ránk váró teendők sokasága teljes embert, teljes haderőt igényel. Tavaly új irányokat határoztak meg számunkra, amelyek találkozási pontja egy olyan hadsereg felé mutat, amelynek tagjai felkészültek a feladataik ellátására egyénként vagy alegységkötelékben, így képes az országot bármilyen körülmények között megvédeni. Tudom, hogy az altishti és legénységi állomány jó irányba halad, hiszen számtalan feladatban bizonyítottuk, hogy kiváló katonáink vannak! Az *Adaptive Hussars 2023* többnemzeti országos hadgyakorlat megmérte az összhaderőnemi képességet, a Lynx- és PzH-programok kiképző állománya láthatóan kimagasló munkát végzett és végez, az altisztjelöltek szakmai felkészítése folyik, a tartalékos állomány kiképzése folyamatos, a missziós feladatok résztvevői tovább öregbítik a magyar katona hírnevét. Ezek a sikerek Önöknek köszönhetők!

A legfontosabb feladat továbbra is az, hogy a Magyar Honvédség ütőképes harci erő legyen, és ennek kulcsa az ember és a technika. Az Önök eszközökkel történő ellátása folyamatos, a beérkező felszerelések el- és kiosztásában a szakemberek fáradhatatlanul dolgoznak. Ahhoz viszont, hogy ezek a felszerelések időtállóak maradjanak, elengedhetetlen a használók felkészültsége, gazdaszelleme, a felszerelések, illetve technikai eszközök szakszerű alkalmazása és gondozása. Nekünk, altiszteknek a feladatunk és felelősségünk, hogy megismertessük, begyakoroltassuk és ellenőrizzük ezek alkalmazását, valamint az állomány tudását folyamatosan fejlesszük és ellenőrizzük. Emellett elengedhetetlen az altishti állomány tanintézeti edukációja. Ez a feladat egy perpetuum mobile, amelyben az Önök tudása, ismeretei, tapasztalatai is gyökeret kell hogy eresszenek.

Minden alakulatnál érezhető a dinamika, amely előre-mozdítja a kiképezéseket, és ebben Önöknek oroszlánrésze van. Ezt a tudást és szürkeállományt nem hagyhatjuk elveszni. A tudást tovább kell adni, és folyamatosan nevelnünk kell az utódokat, mert nem vagyunk örökéletűek. Az utódok kinevelése és a tudás átadása az, amit magunk után hagyunk, és visszanézve azt tudjuk mondani, „nehéz volt, de megérte”! És tudom, hogy megéri!

Kaszab Zoltán főtörzsszászlós

Hibrid Egységes Zászlóstanfolyam a 47. Bázisrepülőtéren

2023 év elején merült fel katonai szervezetünknel egy Hibrid Egységes Zászlóstanfolyam (HEZT) végrehajtásának gondolata. Jó példaként szolgáltak a Magyar Honvédség Légierő Parancsnokság alárendelt alakulatainál szervezett hasonló képzések. Az előljáró engedélyezése után el is kezdődtek a szervezési munkák.

Szolga Gábor
törzsszászlós

A képzésen hat katonai szervezet 34 hallgatója vett részt. A tanfolyam elején számos kérdés megfogalmazódott bennünk a kurzussal kapcsolatban, köztük az is, hogyan tudjuk majd motiválni és érdekessé tenni a képzést azon katonatársaink számára, akik húsz-huszonöt év szolgálati idővel rendelkeznek és beosztásuk mesterei. Mit várnak el, mit várnak a tanfolyamtól, mivel lesznek többek, mint eddig voltak? A HEZT egyébként folyamatos jelenlétet nem kívánó oktatási formát követ, havonta egy hét kontakt összevonást jelentett, a kimeneti követelmény pedig megegyezett a kilenc hetes Egységes Zászlóstanfolyam elvárásaival.

A résztvevők az első kontakthétre készülve előre kaptak beadandó feladatokat, így például a 2023-as vilniusi NATO-csúcstalálkozó témakörében írtak esszét, emellett a saját katonai pályájukról kértünk anyagokat.

Jól felkészült külső oktatókkal is színesebbé tettük a tanfolyamot, illetve komoly figyelmet fordítottunk a gyakorlatias, tréning jellegű képzésre. A heti számonkérések által nyomon követtük a részt vevő állomány fejlődését. Az oktatás folyamatába bevontuk katonai szervezetünk pszichológus munkatársát is; az ő

többéves tapasztalati tudásának átadása sokat segített a konfliktuskezelés elméleti és gyakorlati ismereteinek az elmélyítésében.

A katonai történelmi hagyományok ápolása érdekében az írásbeli csatát dolgozták fel a hallgatók. A feladatot katonáink önállóan hajtották végre Írászón, a csata emlékhelyén. A település polgármestere mindenben segítségünkre volt, és megköszönte, hogy a résztvevők ezt az eseményt és helyszínt választották.

A tanfolyam képzési tematikája alapján elérkeztünk ahhoz a témakörhöz, amelyet mindenki kíváncsian várt, ez pedig a katonai döntéshozatali ismeretek (Military Decision-Making Process – MDMP). A modult egy felvezető héttel kezdtük, amelyen a térképrajzolást és a NATO egyezményes törzsjelek ismereteit oktatuk. Tatán egy nagyon jó áttekintést kaptunk arról, hogy a katonai döntéshozatal hogyan is valósult meg az *Adaptive Hussars 2023* gyakorlat során.

Ezután a tényleges modul a katonai szervezetünknel kialakított MOC konténerbázison valósult meg. A Magyar Honvédség Altiszti Akadémia Altiszt Képző Központja biztosított számunkra jól felkészült okta-

tókat. Egy, a hallgatók által felállított és berendezett TOC-ban (Tactical Operations Center – harcászati műveleti központ) haladtunk végig a döntéshozatal összes pontján, így tanulva és gyakorolva a hadműveleti munkát. Háromnapos gyakorlaton mutatták be, hogyan is működik egy zászlóalj-harcálláspont a valóságot megközelítő helyzetben.

A képzés végén a résztvevők egy előre választott témából írtak dolgozatot, amit egy 10 perces előadásban meg is kellett védeniük. Ezt tételhúzás követte, ahol a tanfolyamon elsajátított anyagról adtak számot. A lezárásnál kért tapasztalatfeldolgozás során sokan jelölték meg az MDMP-t a képzés leghasznosabb moduljának. Összegzésként elmondható, hogy ez a képzési forma a katonai végzettséggel nem rendelkező zászlósi állománynak hasznos és fontos. Az ismeretek megszerzésén túl a HEZT hozzájárult a kapcsolati rendszer kialakításához és kiszélesítéséhez is.

Két résztvevőt, Katona Zoltán zászlóst, illetve Végh István törzszászlóst kérdeztünk a tanfolyamon szerzett tapasztalataikról.

Mit vártatok a tanfolyamtól?

K. Z. Emlékszem, középiskolás korunkban szüleink, nevelőink és tanáraink hogyan próbálták bennünket motiválni és biztatni a tanulásra. Sokszor hallottuk, hogy a tanulás mennyire fontos és a megszerzett tudás révén bővülnek a lehetőségeink az életben. A képességeink rendelkezésre álltak, viszont a szorgalom nem mindig párosult mellé. Azóta már tudom, hogy milyen sok igazság volt ezekben a szavakban. A mai megváltozott és felgyorsult világban az élethosszig tartó tanulás már elengedhetetlen szükségszerűség. Azt gondoltam, hogy ez a tanfolyam egy új lehetőség lesz az ismereteim bővítésére, látóköröm szélesítésére. Minél magasabb tudásszinten állunk, annál tágabb horizont tárulhat elénk.

V. I. A tanfolyam megkezdése előtt természetesen, mint minden ember, mi is próbáltunk információt beszerezni olyanoktól, akik már elvégezték a Magyar Honvédség Altszaktképző rendszerén belül az EZT-t/HEZT-t, hogy tudjuk, miről is szól ez a képzés. Részemről azon személyes kompetenciák megszerzését, fejlesztését vártam, amelyek a szakmai munkához szükségesek.

Milyen volt a képzés, hogyan éltétek meg ezt az időszakot?

K. Z. A 2022-es évben az alegységünkötől két zászlós társam részt vett a HEZT tanfolyamon, ami az MH LMVIK szervezésében zajlott Veszprémben. A tőlük

kapott információk alapján már voltak ismereteim arról, hogyan is épül fel a kurzus, illetve a tananyag mit tartalmaz. Az az öt és fél hónap, ameddig a tanfolyam tartott, nagyon gyorsan elrepült. A kontakthetek és az összevonások közötti időszakok néha elég „sűrűnek” bizonyultak. A tanuláson és a „házi feladatok” elkészítésén kívül a saját beosztásunkból adódó munkánkat is el kellett végezzük. Cserébe viszont nem kellett hosszú heteket egybefüggően távol töltenünk a családuktól, szeretteinktől, megszokott napi életünktől.

V. I. A képzés minőségéről csak pozitívan tudok nyilatkozni. Megfelelő mennyiségű és feldolgozható anyagokat kaptunk, az oktatási segédanyagokat biztosították a számunkra. Az oktató állományról elmondható, hogy magas szinten képzettek és az anyagok leadásánál törekedtek arra, hogy mindenki minél könnyebben tudja értelmezni, és elsajátítani az elhangzottakat.

Mivel a tanuló állomány a Magyar Honvédség Légerő Parancsnokság alárendelt katonai szervezeteiből került ki, és a tanfolyam vezetősége a csoportok megalakításánál törekedett arra, hogy lehetőség szerint minden szervezet képviseltesse magát a két szakaszban, így a közös projekt munkák az elején egy kissé döcögősebben indultak. Ezt befolyásolta, hogy egy hónapban egy hét volt az iskolahét, mely során megismerni egymást, a másik képességét nem nagyon volt lehetőség. Így viszont azelőtt már elmondhatom, hogy a tényleges össze-

kovácsolódás az MDMP két hetében valósult meg, mely során az egész tanfolyam együtt dolgozott egy célért. A képzés végén jeleztük is, hogy javasoljuk a havi két iskolahéten történő oktatást. Erről az időszakról leginkább úgy tudnék nyilatkozni, hogy villámgyorsan elrepült, és rengeteg tapasztalattal lettem gazdagabb.

Milyen volt a pápai képzés?

K. Z. Csak elismerő szavakkal tudok nyilatkozni erről a tanfolyamról. A vezetők és szervezők mindent megtettek azért, hogy a lehető legmagasabb színvonalú képzés mellett minden más is zökkenőmentesen és gördülékenyen történjen. Itt szeretnék köszönetet mondani Szolga Gábor és Goda Zsolt törzsszászlós uraknak, valamint Kálmán István zászlós úrnak, ahhoz a pozitív és segítőkész hozzáállásért, amit irántunk tanúsítottak. Munkájukat a minden részletre kiterjedő figyelem jellemezte. A magas színvonalú oktatás mellett minden más körülmény, például az elhelyezés is kifogástalan volt. Külön emelték a tanfolyam színvonalát például azok a látogatások, melyeket lehetőségünk volt az MH Klapka György 1. Páncélosdandárnál Tatán, vagy az MH Légi Műveleti Vezetési és Irányítási Központnál, Veszprémben tenni. A tanfolyam elején, az első két-három összevonás alkalmával a csoportban még kicsit távolságtartóan kezeltük egymást, de a tanfolyam végére egy igazán jó csapattá kovácsoltunk össze.

V. I. Mivel jómagam Pápan teljesítek szolgálatot, és előtte már vettem részt több kiképzés lebonyolításában, tisztaban voltam vele, hogy az infrastrukturális feltételek adottak egy jó tanfolyam végrehajtásához. Az oktatók nagy részét személyesen is ismertem, tisztaban voltam vele, hogy jó kezekbe kerültünk, segítségük, tapasztalataik segíteni fogják tanulásunkat. Ez be is bizonyosodott mivel a vizsga utáni kiértékelésen a tanfolyamon részt vevő osztálytársak szájából se hangzott el negatív hangvételű észrevétel. Úgy vettem észre, hogy a pápai tanfolyamnak csak pozitív kicsengése volt.

Hogyan tudjátok a napi szolgálatteljesítés során használni a megszerzett tudást?

K. Z. Mivel a beosztásom ügykezelő zászlós, közvetlen beosztottjaim nincsenek, viszont az alegység szinte teljes személyi állományával napi munkakapcsolatban állok. Egyelőre olyan területeken tudtam hasznosítani a megszerzett tudást, mint a konfliktuskezelés vagy a különböző személyiségtípusok kezelése. Korábban többször előfordult, hogy katonatársaim magatartását vagy reakcióit nem mindig értettem meg, most viszont már tudom, mi áll a háttérben. Tudatosan próbálom alakítani a kommunikáciomat más emberek viselkedési stílusához. Az ilyen ismereteket nemcsak a napi

munkavégzés során tudunk hasznosítani, de a magánéletünkben is. Azonban biztos vagyok benne, hogy a későbbiekben más tanultakat, például az MDMP-n megszerzett tudást is kamatoztatni fogom.

V. I. Szerintem mindenki tudja a beosztásában alkalmazni a tanultakat. Aki vezető beosztású és rendelkezik beosztott állománnyal, az a kommunikáció és motiváció során elsajátítottakat tudja beépíteni a napi rutinba, az egyéni beosztásban vagy törzsbeosztásokban dolgozók az MDMP során megszerzett tudást tudják kamatoztatni mind a katonai szervezeteknél, mind gyakorlatok alatt.

Milyen érzés volt a tanfolyam legjobb hallgatói közé kerülni?

K. Z. Hatalmas meglepetés volt számomra. Természetesen azzal az eltökélt szándékkal vágtam bele a feladatba, hogy a lehető legjobb teljesítmény nyújtsam, de csoporttársaimat megismerve láttam, milyen erős „mezőnybe” kerültem. Arra, ami a záróvizsga után történt, igazán nem számítottam. Nagyon jóleső érzés volt, és büszkeség töltött el. Ezúton is szeretném újra megköszönni azokat az elismerő szavakat, melyeket a vizsgabizottság tagjaitól és a kibocsátó ünnepségen Némethy Tamás főtörzsszászlós úrtól kaptam.

V. I. Meglepő, mert eddigi tanulmányaim során nem ez volt rám a jellemző. Furcsa volt, hogy a Pápa Rádió, a tanfolyam elejétől a végéig folyamatosan tájékoztatott. Itt beszélhetünk pl. a staff ride-ról, amelyben az írászi csatát dolgoztuk fel, a tanfolyam befejeztével pedig a legeredményesebbek neveit is bementték. A Napló című vármegyei lap is hozott le cikket a kurzusról, és persze ne feledkezzünk meg a közösségi médiáról sem, ahol szintén említettek. Nem is tudtam az elején igazán kezelni ezt, de jólesett, hogy rengeteg ismerősöm hívott, gratulált, írt, sőt volt olyan, akitől megkaptam az újságot is. Külön kiemelném a katona kollégákat, akiktől azóta is kapok elismerő szavakat és persze poénos megjegyzéseket is. A legbüszkébb azonban arra voltam, hogy 16 éves fiamnak is jó példával tudtam elől járni azzal, hogy tanulással, odafigyeléssel még idősebb fejjel is tudunk elérni kiemelkedő eredményeket.

Nincs lehetetlen

G. I. Jane-ek a Magyar Honvédségben

A Demi Moore főszereplésével készült *G. I. Jane* című amerikai játékfilm nem csupán egy katonanő története, hanem egy küzdelem krónikája, amelynek során bizonytságot nyer, hogy egy nő is képes felvenni a versenyt egy olyan világban, ahol az erő és a határozottság állítólag férfi privilégium. A bemutató óta eltelt bő negyedszázadban pedig a Magyar Honvédségben is érezhetően megváltozott a nemek aránya...

A *G. I. Jane* motivációt jelent a nőknek, hogy ők is vállalják a katonai szolgálatot és bizonyítsák, hogy ugyanolyan kihívások teljesítésére képesek, mint a férfiak. A történet szerint Jordan O'Neill hadnagy, a haditengerészet hírszerzőtisztje az első nő, aki – egy törtető szenátorasszony politikai céljainak érdekében ugyan, de – felvételt nyer a SEAL elitegység kiképző-programjába. Itt embertelen körülmények uralkodnak, a lelki terror talán még a fizikai megpróbáltatások-

nál is jobban igénybe veszi az állományt. Feljebbvalói célja, hogy minél hamarabb kiessen a programból, sőt politikai háttérjátszmák is veszélyeztetik a sikerét, de O'Neill minden erejével azon van, hogy a feladatokat legjobb tudása szerint teljesítse. Kemény munkával igazi kommandós lesz, amit a záró hadgyakorlat során is bizonyít. Első bevetése során pedig ellenséges területre küldik alakulatát, ahol a parancsnokuk megsebesül...

Magyarországon mára teljesen természetessé vált, hogy a honvédségben nők ugyanúgy szolgálhatnak, mint férfiak. A honvédségnél már nincs olyan beosztás, amit nők ne tölthetnének be, legyen az adminisztratív jellegű munka vagy harcoló beosztás. A katonanők elfogadását azonban jelentős mértékben nehezítik a velük kapcsolatos sztereotípiák, mivel a férfiak a gyengébbik nemet látják bennük, holott a katonanők ott vannak a harctéren is, és bármilyen fontos szerepet be tudnak tölteni. Ugyanúgy helyállnak a nehéz feladatok elvégzése folyamán, illetve ők is lehetnek ugyanolyan elszántak, bátrak és képzettek, mint férfi katonatársaik. Vagyis minden egyént képességei és hozzáállása alapján kell megítélni, nem pedig a neme alapján.

Eleinte nekem is voltak kétségeim afelől, hogy egy többségében férfiakból álló, többéves katonai múlttal rendelkező csoport hogyan fog engem, egy friss női altisztet parancsnokként elfogadni, amikor a BHD keretein belül 2023. október 2-től 2024. február 16-ig a kihelyezett alap altiszti felkészítésen vettem részt Püspökszilágy Kiképző Bázis és Lőtérén mint rajparancsnok. Fő feladatomban volt ez idő alatt, hogy felkészítsem a leendő altiszteket a beosztásuk ellátásához szükséges vezetői tevékenységekre. Az idő múlásával

a kétségeim megszűntek, és megerősödött bennem az a hit, hogy egy női katona is tud olyan jó vezető lenni, mint férfi társai. Szakmai képzettségem, kitarthatóságom és elszántságom által minden akadályt sikeresen leküzdöttem, visszaigazolásként minden átadott tudásom célba ért, és a „kiskatonáim” a képzés végén sikeres vizsgát tettek. Kiképzőként a leendő altisztek felkészítése mellett én magam is sokat tanulhattam és fejlődhettem szakmai szempontból.

*Restás Pálma Dorottya őrmester
(MH BHD Támogató Zászlóalj, Biztosító Század)*

.....

Pályafutásom éve alatt számos tanfolyamon, kiképzésen, misszióban vettem részt, és katonanőként kialakult véleményem szerint a férfi katonák egy része a mai napig nehezen viseli el, ha egy nő irányít, ad parancsot, hoz döntéseket. Személyes tapasztalataim szerint az is nehézséget okozhat, hogy a férfiakban dolgozik egyfajta genetikailag kódolt védelmi ösztön, ami nem hagyja a női társakat veszélybe sodorni. Az elmúlt években azonban látványosan szűkül a szakadék a különböző nemű katonák között, ami nyilvánvalóan annak is köszönhető, hogy a honvéd-

ségben egyre növekszik – akár vezető pozíciókban is – a nők létszáma.

A *G. I. Jane* egy ambiciózus nőt mutat be, aki nem elégszik meg azzal, hogy a háttérben maradjon, hanem jelentkezik egy elitegység kiképzőprogramjába. A társadalom és a környezete kételkedése sem tántorítja el a céljai elérésétől, testi és lelki határait feszegetve, sokszor a feladás szélén is kitart. Küzd az álmaiért, hogy bizonyítást nyerjen, nem létezik „csak férfiaknak” vagy „csak nőknek” való megmérettetés.

A film a figyelmünket a fizikai erőről az elszántság és az akarat fontosságára irányítja rá, amely szerint sokkal hatékonyabb lehet az, akinek nemcsak az izmai acélosak, hanem a szíve is fáradhatatlan. Az erős akarat és a hivatás iránti alázat nagymértékben befolyásolja a teljesítményt. A nők számára bizonyos esetekben több időt vesz igénybe kívívni a társaik elismerését katonaként, főleg vezetői szerepben. A saját példám alapul véve úgy gondolom, hogy ez a folyamat elsősorban lelkileg megterhelő, és hogy a fizikális felkészülés sokkal eredményesebb mentális stabilitásra alapozva.

Annak ellenére, hogy a film rengeteg kritikát kapott, és szerintem is van pár momentum, ami nem a valóságot tükrözi, a forgatókönyv önmagában tanulságos. Látva a főszereplő fejlődésének ívét a számtalan megpróbáltatás során, erőt és motivációt nyújthat

az arra nyitottaknak. Nemcsak O'Neill fejlődésének lehetünk tanúi, hanem a környezetében élő és küzdő társai szemléletváltozásának is. Ahogy a film képkockái pörögnek, úgy válik a gyengének, nagyravágyónak gondolt nőből kemény fizikai és mentális próbákat kiálló harcos amazon. Számomra pedig rendkívül fontos, hogy példaértéket képviselő nőalakokhoz fordulhassak motivációért, legyenek azok filmbeli szereplők vagy a valóságban élő bajtársaim. A *G. I. Jane* is egy olyan inspiráló sztori, amely tanúsítja, hogy a nők a férfiakhoz hasonlóan képesek adott feladatok ellátására, és az elszántság a kitartással karöltve minden akadályt legyőzhet. A szememben ez a film nem egyszerűen egy történet, sokkal inkább egy üzenet arról, hogy nincs lehetetlen, mindenki képes az álmaiért, a céljaiért küzdeni, függetlenül a társadalmi helyzetétől vagy a nemekre vonatkozó társadalmi normák és elvárások visszatartó erejétől.

Krivács Brigitta főtörzsőrmester (MH 47. Bázis-repülőtér, Művelettámogató Zászlóalj, rajparancsnok)

Szürke eminenciások

Altisztek az infokommunikáció területén

Ezzel a felhívással kezdődött meg az első Pilot program hivatalos toborzókampánya, amelyet 2023. augusztus 11-én Szalay-Bobrovniczky Kristóf honvédelmi miniszter jelentett be. A toborzókampány célja a hódmezővásárhelyi MH Kinizsi Pál 30. Páncélozott Gyalogdandár 1. Gránátoszászlóaljának feltöltése volt.

A korábban markánsan elkülönülő távközlés és informatika világa a digitális technológiák és hálózatok megjelenésével napjainkra végleg összefonódott, megalkotva az infokommunikáció fogalmát. Ez a konvergencia a Magyar Honvédségnél is megfigyelhető volt a kilencvenes évek végétől, amikor a korábbi analóg rendszereket felváltotta a digitális technika. Egyértelművé vált, hogy a távközlési rendszerek informatikai hálózatokon üzemelnek majd, és a modern rádiók is digitális elven fognak működni. A folyamattal lépést tartva a híradóaltiszteknek informatikai szaktudásra is szert kellett tenniük, és haladva a korrall a képzési rendszert is át kellett alakítani, hiszen napjainkban a katonai híradás és az informatika szakterületek közötti mezsgye szinte teljesen elmosódott. Ha a híradókatonákról beszélünk, még mindig a „rádiós” katona jut a legtöbb ember

eszébe, pedig az infokommunikáció területe ennél lényegesen szerteágazóbb.

Az MH Nagysándor József 51. Híradó és Vezetésbiztosító Dandár egy székesfehérvári székhelyű, de országos hatáskörű szervezet, hiszen a dandár híradó-informatikus katonái az ország szinte minden alakulatánál jelen vannak. Sokan talán bele sem gondolnak, hogy a napi munkavégzésükhöz szükséges számítógépeket, telefonokat, nyomtatókat, az STN-hálózatot, Intranet-portálokat, a levelezési szolgáltatásokat, valamint a „látható” rendszerek mögött futó szervereket, hálózati eszközöket, tűzfalakat, mikrohullámú vagy vezetékes összeköttetéseket is a dandár infokommunikációs szakemberei üzemeltetik, konfigurálják, működtetik és tartják karban. Éppen ezért az alakulat gerincét alkotó altiszti állománnyal szemben elvárás a szakmai felkészültség a magas szintű szaktudás, a folyamatos képzéseken való részvétel, valamint az önképzés, hiszen csak így tarthatnak lépést napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő ágazatával.

Fotó: Pristiyák János ezredes

A dandár tevékenysége kiterjed az infokommunikáció széles spektrumára, biztosítja a Honvédelmi Minisztérium és a katonai felső vezetés részére a híradó, informatikai és elektronikus információvédelmi szolgáltatásokat, végzi a logisztikai utaltsági rend szerinti alakulatok ellátását infokommunikációs eszközökkel, telepíti a tábori vezetési pontok híradó- és informatikai rendszereit, valamint végrehajtja a nemzetközi feladat-végrehajtásban részt vevő katonák felkészítését, kiképzését is.

A dandár Telepíthető Infokommunikációs Zászlóalja telepíti és üzemelteti a HVK vezetési pont hírközpontjait, és megteremti a vezetés számára a híradó és informatikai feltételeket, miközben felkészül a különleges jogrend szerinti időszak szakfeladatainak kiszolgálására. A Magyarország határain kívüli nemzetközi válságreakgáló, válságkezelő és béketámogató műveletekben és felajánlott erőiben szolgálatot teljesítő állomány szakmai híradó felkészítését, illetve az Altiszti szakmai tanfolyam infokommunikációs felkészítését is ez a zászlóalj végzi.

Az Országos Infokommunikációs Rendszerfőközpont a dandár részeként biztosítja a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség részére a központi távközlési, informatikai és információvédelmi szolgáltatásokat, a katonai szervezetek futár- és postahíradását, az Egységes Digitális Rádiótávközlő rendszer (EDR) diszpécserszolgálatát, és végzi az MH Intranet Portál fejlesztési munkálatait is.

A nemzetközi szerződésekből eredő katonai szerepvállalásokhoz is jelentősen hozzájárul a dandár, a missziós helyszíneken telepíti és karbantartja a híradó-informatikai eszközöket, szoros együttműködésben az adott misszió helyi üzemeltetőállományával. A Bosznia-Hercegovinában állomásozó MH EUFOR kontingens gerincét is az MH Nagysándor József 51. Híradó és Vezetésbiztosító Dandár adja. Mint a fentiekben kitűnik, a dandár feladatköre igen sokrétű, és

Dombi György Márk kadét (11.H osztályos tanuló) a következőket mondta:

„Sok jó dolog van a kadétképzésben, mert rengeteg lehetőséget nyújt, rengeteg támogatást ad szinte minden téren. De talán a legjobb dolog az, hogy bepillantást nyújt a katona lét előnyeibe és nehézségeibe. Legmeglepőbb pedig számomra az volt eddig, hogy az ágazati vizsgán átmentem. Nagyon nehéz volt, de hála a kiváló oktatásunknak és felkészítésünknek, simán vettük ezt az akadályt is. Nekem őszintén szólva túl sok új nem volt az egyes témakörökben, ugyanis cserkész vagyok, és az nagyon jó alapot adott ehhez a képzéshez. Viszont én gyerekként szerettem katonásdit játszani, és sokszor elképzeltem, hogy egy szakaszt irányítok, de most már egészen máshogy nézek és viszonyulok az emberek vezetéséhez az eddigi tapasztalataim alapján.”

ez sokszor speciális szaktudást igényel az altisztektől. De számtalan hazai és nemzetközi gyakorlat, valamint missziós szerepvállalás bizonyította már, hogy az infokommunikáció területén dolgozó altisztjeink magasan képzettek, és minden helyzetben helytállnak.

Infokommunikációs szakemberek között gyakran hangzik el a mondás, hogy ha jól dolgozunk, akkor fel sem tűnik senkinek, mert akkor minden rendszer rendben működik. A munkánk mindig akkor kerül reflektorfénybe, amikor valami elromlik. A „szürke eminenciás” kifejezés a 17. században született meg: egy francia szerzetest, József atyát neveztek így, aki diplomáciai szolgálatai révén igen nagy befolyásra tett szert a francia udvarban, de ennek ellenére személyét soha nem tolta előtérbe. Ilyen szürke eminenciások a háttérben lelkiismeretesen dolgozó híradó-informatikus altisztek is.

IA

Új képzés a helikopteres képességben

Az új helikoptertípusok megjelenése rávilágított arra, hogy bizonyos területeken szakemberhiánnyal kell majd számolni. Ezt a hiányt a Magyar Honvédség 86. Helikopterandár (MH KJ 86. Hel. dd.) egy teljesen új, tanfolyam rendszerű képzéssel tervezi pótolni.

A dandár folyamatosan szervez különböző szakmai tanfolyamokat, ebben az esetben azonban nem volt kivitelezhető, hogy minden egyes jelölt rendelkezzen valamiféle szakmai előképzettséggel. Emiatt a tanfolyamon részt vevő állomány igen vegyes képet mutat képzettségek és végzettségek tekintetében, tehát az alapoktól kell kezdeni képzésüket.

A fedélzeti rendszerkezelők azok a fedélzeti beosztású katonák, akik a H145M típusú helikopteren hajtanak végre repülő szakszolgálati tevékenységet. A munkájukat nem könnyű leírni, hiszen a laikusok szerint ők is pilóták, mivel a helikoptervezető mellett ülnek a pilótafülkében. Ennél azonban jóval összetettebb a tevékenységük. Repülés előtt átvizsgálják a helikoptert, és ha

műveleti feladaton vesznek részt, akkor ők igényelnek üzemanyag-töltőt, ők adnak le repülési és útvonaltervet üzemanyag-számvetéssel, de ha kell, kiállnak a helikopter ajtajába, hogy a fedélzeti csörlőt kezeljék. Repülés közben segítik a pilóták munkáját. Programozzák a navigációs berendezést, navigálnak, figyelik a légtér forgalmát, ha kell, rádióznak. Minden szakterületen profinak kell lenniük, ugyanúgy, mint a pilótáknak, hiszen repülés közben hibázásnak helye nincs.

A fedélzeti rendszerkezelői beosztást az új helikopter-beszerzéssel szinte egy időben hozták létre, ez azonban nem ment zökkenőmentesen. Mivel az új forgószárnyas fel van szerelve csörlővel, ezért 2018-tól a pilótaképzéssel párhuzamosan 10 fő Mi-17 fedélzeti technikus kapott a H145M helikopterre típusismereti, valamint csörlőkezelői elméleti és gyakorlati képzést Németországban. A tanfolyam során a helikopter rendszereiről, felépítéséről és működési paramétereiről ugyanazt az elméleti képzést kapták, amit a pilóták is. A dandár szakmai vezetése úgy gondolta, hogy a helikopterpilóták leterheltségét úgy lehet a legkönnyebben csökkenteni, ha jól képzett fedélzeti rendszerkezelőket ültetnek a fülkébe. A H145M helikopter egypilótás típus, vagyis a pilótafülke bal ülésében bárki ülhet. A kiképzett csörlőkezelőknek megvolt a megfelelő elméleti képzése ahhoz, hogy átképezzék őket fedélzeti rendszerkezelőnek. A kiképzési utasítást itthon dolgozta ki az első négy Németországból megérkező, a dandár állományába tartozó repülő-hajózó katona.

A helikopterdandár 2023 októberében indította el a tanfolyamot, amelyen 7 fő rendszerkezelőt képeznek ki. A résztvevők összetétele teljesen heterogén volt: 1 fő civilből érkező, 2 fő repülő-műszaki szakember, 1 fő híradótechnikus és 3 fő lövészkatona. Az új beosztás tekintetében a repülő-műszaki állomány kivételével mind laikusoknak mondhatók. Utóbbiaknak is csak a H145M helikopter fedélzeti rendszereiről volt ismeretük, de a repülés egyéb összetevői, mint az aerodinamika, a légi navigáció, a meteorológia vagy a rádió-levelezés nekik is ismeretlen terület volt.

A tananyagot nagy gonddal válogatták össze a szakemberek. Ez tartalmazott többek között aerodinamikai ismereteket is, hogy a rendszerkezelők megértsék, mitől is repül valójában a helikopter. Szabályzatismeretet is tanulniuk kellett, hogy tisztában legyenek a légi közlekedés szabályaival, a repülőtér légterében és azon kívül. Megtanulták az angol rádiólevezést, ami az angol nyelv repülésben használt változata. Természetesen meg kellett ismerkedniük a H145M helikopter felépítésével, rendszereivel, a rendszerek normál és különleges esetekben történő működésével egyaránt. Mindezen ismeretek elsajátítására 45 munkanap állt rendelkezésükre, és természetesen minden témakör vizsgával zárult.

A tanfolyam befejezése után a tanulás soha nem ér véget, és a rendszerkezelők azóta részt vettek egy szakszolgálati tanfolyamon is. Öten már elkezdték a repülő kiképzésüket, a többiek egyéb szolgálati elfoglaltságuk miatt még nem jutottak el erre a szintre, de készen állnak rá. A szakszolgálati engedély megszerzésével sem fog véget érni a tanulás számukra, mert azután következnek a speciális képzések. Éjszakai repülési feladatok, az EOS (Electro Optical System) kezelése, a DOWNLINK (ez a berendezés élő képet képes közvetíteni a földön tartózkodó előretolt repülésirányító katonának), a fedélzeti csörlő, illetve az NVG (Night Vision Goggles) használata, valamint a kutató-mentő feladatokhoz használt speciális alpinechnikai képzés.

Hosszú hónapok és sok-sok repült óra szükséges ahhoz, hogy egy kiképzendő minden napszakban és minden időjárási viszonyok között alkalmazható, vagyis „combat ready” minősítésű legyen. A megszerzett tudást azonban folyamatosan fejleszteni és szinten tartani szükséges, hiszen ez elengedhetetlen ahhoz, hogy a személyzetek folyamatosan bevethető állapotban legyenek.

Azért a víz az úr...

Túlélés árvíz idején 1. rész

Az árvíz nem mindennapi téma, és azt gondoljuk, hogy keveseket érint. Vagy mégsem? Az árvízvédelem aktualitását a – klímaváltozás számlájára is írható, egyre gyakoribb – szélsőséges időjárási jelenségek, özönvízszerű esőzések és az azok következtében fellépő vilámmáradások adják napjainkban. Márpedig a természet és azon belül is a víz erejét soha nem szabad lebecsülni.

A cikk témaköre hatalmas, így nagyon nehéz röviden feldolgozni és használható információkkal kiegészítve bemutatni. Nem tartom magam az árvizek, katasztrófák szakértőjének, a csatlakozási pontot a jelenlegi feladatköröm jelenti: a Magyar Honvédségben túlélő kiképzéssel foglalkozom, kiképzőtársaimmal közösen a hazai túlélési és az ahhoz kapcsolódó kiképzési rendszert építjük.

A témakör azért áll közel hozzám, mivel katonai szolgálatom alatt összesen három alkalommal, több hónapon keresztül vettem részt hazai árvízvédekezésben. 2001-ben és 2006-ban a Tiszán és mellékfolyóin, valamint 2013-ban a dunai árvíznél. A 2001-es tiszai árvíznél ott voltam Tarpa határában a gátszakadásnál. Néhány perccel korábban még a katonáimmal a vízügyesek iránymutatása szerint a már megcsúszott gát tetején pakoltuk a zsákokat, majd megérkezett a váltásunk, és elindultunk a teherautók irányába. Ha visszagondolok, itt cseng a fülemben, ahogy valaki elkiáltotta magát: „Meneküljete! Átszakadt a gát!” Hihetetlen volt megélni, emlékszem, ahogy több száz ember egyszerre kezdett futni.

Minden erőfeszítés ellenére a víz utat tört magának, és rövid időre a káosz vette át az uralmat. A valós szituációk azonnal próbára teszik a képességeinket: akkor, ott már nem lehet pótolni a felkészületlenséget. Az adott tudásunkra, mentális és fizikális képességeinkre tudunk csak támaszkodni. Csak egyet említve: árvízvédekezés esetén például

1. kép A 2001. évi felső-tiszai árvíz, tarpai gátszakadás

kiemelten fontos az úszástudás a katonák számára, egyenruhában is.

Világszerte egyre növekvő számban figyelhetőek meg árvizek, természeti katasztrófák. Vagy talán mindig is jelen voltak, csak most már a médiának köszönhetően gyakrabban értesülünk róluk? A katasztrófhelyzeteknek nagy hírverést lehet csapni, tragikus történetekkel pedig növelhető a nézettség a televíziós csatornákon vagy az online térben. De vajon tudunk-e az esetekből tanulni, segítségünkre lehetnek-e a történetek, hogy a tőlünk telhető módon felkészüljünk hasonló helyzetekre, esetleg elkerüljük azokat? Vagy az információáradatnak és a felgyorsult világnak köszönhetően csak közömbös szemlélőkké váltunk? Okoseszközökön másodpercek alatt számos, különböző érzelmeket kiváltó tartalmat pörgetünk le, és talán már fel sem fogjuk, de átérezni biztosan nem tudjuk az egyes helyzetek súlyát.

Bár napjainkban inkább az édesvíz eltűnése okoz világszinten problémát, és a folyók és tavak emberemlékezet óta nem látott vízszintcsökkenése, teljes ki-

száradása az általánosabb, időszakonként, jellemzően tavasszal az áradások visszatérő veszélyt jelentenek hazánkban is.

További veszélyforrást hordoz magában, hogy utazási célpontjaink napról napra bővülnek. Mostanra a turizmus óriási iparaggá nőtte ki magát, és átlagemberek számára is elérhetővé vált a világ szinte bármely pontja repülővel vagy hajóval. Nagy hibát követünk el, ha nem tájékozódunk kellőképpen az adott terület élővilágáról, az évszaknak megfelelő időjárási körülményekről és természeti jelenségekről.

A *BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság* honlapján (katasztrofavedelem.hu) is megtalálható szakszerű tanácsokból és a témáról szóló több cikkből gyűjtöttem ki hasznosítható információkat. Néhány alapvető fogalom tisztázása után, a hazánkban és a világban történt árvíz-katasztrófák rövid áttekintését követően pár praktikával vállalkozom gondolatébresztésre, melyekből némelyik más katasztrófák esetén is segítséget nyújthat.

Fogalmak

Árvíz

Az árvíz egy folyóvíz vagy vízfolyás középvízmedrének partétét meghaladó, illetve a középvízi mederből kilépő víz. A víz szintjének olyan mértékű emelkedése, amikor az a medréből kilép. Meg kell különböztetni az áradástól, amikor a vízszint ugyan megemelkedik, de a mederből nem lép ki a víz. Az árvíz nem jelent feltétlenül katasztrófhelyzetet.

Az árvíz – a vízforrás szerint – három csoportra bontható:

- Jégtorlódásból adódó **jeges árvíz**
- Egyszerre olvadó hótömegből keletkező **tavaszi árvíz**
- Nagy tavaszi vagy nyári esőzésekkel keletkező **zöldár**.

Árvízjelzés

Az árvíz magasságának és bekövetkezési idejének kiszámítására szolgál. A folyók felső szakaszán és a mellékfolyókon leolvasott mérceállásokból következtethetünk az alsóbb helyeken bekövetkező vízmagasságokra.

Villámárvíz

Rövid ideig tartó, de igen heves esők által kiváltott árvíz, amely során a vízfolyás kisvízi vízhozama órákon belül akár több százszorosára is duzzadhat. Jellemzően hegy- és dombvidékek kisebb vízfolyásain alakul ki, a csapadékterhelés általában a teljes vízgyűjtőn jelentkezik. Időintervalluma általában fél órától 6 óráig terjed, de több árhulláma is lehet. A második árhullám a telített talaj miatt már kevesebb esővel is magasabb lehet az elsőnél. A villámárvizek sokszor nagy erőzúzóval járnak együtt, amelynek során a völgyfenéki területeken sárfolyam, hordalékbeborítás okoz gondokat. A hordalék a vízelvezetők áteresztőképességét is csökkenti, tovább fokozva ezzel a károkat. Gyors lefolyása miatt nagyon nehéz a villámárvíz ellen védekezni, ezért a felkészülés nagyon fontos. A villámárvíz nem új keletű jelenség, de a szélsőségesebbre forduló időjárás és az emberek által kedvezőtlenül átalakított táj miatt a gyakoriságuk és intenzitásuk növekszik.

Hazánkban az elmúlt évszázadokban is történtek súlyosabb árvíz-katasztrófák. Néhányat közülük kiemelnék.

Nevezetesebb árvizek hazánkban

- 1838, pesti jeges árvíz a Dunán
- 1879, szegedi árvíz a Tiszán
- 1956, jeges árvíz a Dunán
- 1970, szegedi árvíz a Tiszán
- 2001, árvíz a beregi térségben a Tiszán és a Túron
- 2002, árvíz a Dunán
- 2006, árvíz a Tiszazugban a Tiszán és a Körösön
- 2013, árvíz a Dunán Budapestnél
- 2023, árvíz a Dunán Budapestnél

Az 1838-as pesti árvíz 153 halálos áldozatot követelt, és a város jelentős részét romba döntötte. Az áldozatok száma többek között az „árvízi hajós”, Weselényi Miklós hősie helytállása nélkül lényegesen magasabb lett volna.

1879 márciusában a Tisza gátján bekövetkezett szakadás következtében Szegedet szinte teljesen elöntötte a víz, ami 151 ember életét követelte, és a város nagy részét elpusztította.

Az 1956. márciusi jeges árvíz a Dunán az egész országot emberfeletti feladat elé állította. A töltésszakadások a Bogyiszló, Bába, Baja és Mohács által határolt területen okoztak súlyos károkat.

A 20. század egyik legnagyobb tiszai árvize 1970 áprilisában kezdődött Szegednél. Az árvíz hatalmas károkat okozott, de a védekezésnek köszönhetően nem történt nagyobb baj.

2001 márciusában ismét rekordot döntött hazánk második legnagyobb folyója, ezúttal a Felső-Tisza vidékén, soha nem látott károkat okozva Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

A lezúduló ár hazánkban először Tarpán vált igazán veszélyessé. A gát két helyen is beszakadt, a víz elöntötte a falut, ahonnan több száz embert telepítettek ki azonnal. A környékbeli 20 beregi faluból több mint 13 000 embert kellett azonnal evakuálni. A Túr-Sonkád közelében két helyen is átszakította a gátakat, és kilenc közeli települést árasztott el. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy Szolnokra érve már a veszélyes szint alatt járt, így a déli térséget nem veszélyeztette semmi. Ugyanakkor néhány szakértő megjegyezte: amennyiben a többi mellékfolyó is ugyanabban az időben árad, nem elképzelhetetlen egy még nagyobb katasztrófa. Az árvíz végül a hivatalos adatok szerint 216 települést öntött el, és több tízezer ház került időszakosan víz alá.

A 2006-os árvíz különleges volt abban a tekintetben, hogy hazánk négy nagy folyójának (Duna, Tisza, Körös, Maros) árhulláma egy időben találkozott.

A védekezés alatt közel hatmillió homokzsákot, 16 ezer tonna követ, 181 ezer köbméter földet és homokot használtak fel 123 kilométeren. A legkritikusabb időszakban közel 9 ezer ember vett részt a védekezésben, a honvédség, a katasztrófavédelem, a vízügy munkatársai, valamint önkéntesek bevonásával.

2013. június 9. A rekordokat döntő árvíz: ezen a napon 891 centiméterrel tetőzött a Duna Budapesten, ami minden idők legmagasabb árvízi vízállása volt a fővárosban. A Duna mentén a fővárostól az osztrák határig mindenhol rekordmagasságokat ért el a víz. A szakértők szerint ez az árvíz nemcsak Magyarországon, hanem egész Közép-Európában is az egyik legsúlyosabb volt.

Nemzetközi példák

A történelem legsúlyosabb árvizei Ázsia egyes területeit sújtották, rangsorban az első öt helyen Kína szerepel. A Sárga-folyó áradásai Kínában – 1887-ben, 1931-ben és 1938-ban – a mai napig a leghalálosabb természeti katasztrófaként vannak nyilvántartva, és több millió ember veszítette életét ezek során. 1975-ben a Banqiao-gát átszakadása okozta áradás, a következtében kiala-

2. kép Védekezés 2006-ban a Körös torkolatánál

kuló éhínség és járvány több emberéletet követelt, mint a csernobili katasztrófa. 1935-ben a Jangce folyó áradása pedig körülbelül 145 ezer ember halálát követelte.

1971-ben Észak-Vietnám területén a Vörös-folyó „rejtélyes áradása” következtében százezer felettire becsülik az áldozatok számát, amiről a háborús helyzetnek köszönhetően nem sokat lehet tudni, és a mai napig tisztázatlan.

Átérve Európára: az orosz–ukrán háború alatt, 2023. június 6-án a kahovkai víztározó gátját felrobbantották. Közel 100 ember vesztette életét, több mint 600 négyzetkilométernyi terület került víz alá, és több ezren kényszerültek otthonaik elhagyására. Bár hivatalosan járvány nem tört ki Odessza, Mikolajiv és Herszon megyékben, de egyes források 22 fertőzöttet említnek, emellett kolera- és kólibaktériumot mutattak ki a nyílt vizekben, kutakban, vízgyűjtőkben. A vízfogyasztáson túl szigorú tilalom alá esett a horgászat és az ezekből a vizekből származó halak fogyasztása.

Ez az eset is azt mutatja, hogy a mesterséges kezetek közzé szorított hatalmas víztömeg mindig magában hordozza a veszélyforrást. Emberi mulasztás vagy szándékos rombolás következtében a biztonságos védőművek pillanatok alatt katasztrofális helyzetet előidézve rongálódhatnak meg. Háború esetén hatalmas károkat okozhatnak rongálásukkal, gátolva a csapatmozgásokat, elvágva stratégiai fontos útvonalakat, utánpótlást, demoralizálva a civil lakosságot, valamint járványokat előidézve.

Ám nem csak a folyók jelentenek veszélyt! Európában Hollandia egyes területei mély fekvésük miatt folyamatosan ki vannak téve az Északi-tenger szeszé-

lyeinek. A globális felmelegedés okozta vízszintemelkedés következtében például Hollandiát tartják a legesélyesebbnek arra, hogy elsőként víz alá kerüljön és eltűnjön a föld színéről. Már korábbról, az 1200-as és az 1500-as évekből vannak feljegyzések, amelyek szerint a vihar okozta dagály több százezer ember életét követelte.

2004-ben a turisták egyik közkedvelt, egzotikus üdülőparadicsomában, az Indiai-óceán térségében pusztított cunami. A földrengés következtében szökőár keletkezett, ami a part menti országokban szörnyű katasztrófát okozott, főleg Indonéziában, Sri Lankán, Indiában és Thaiföldön. Az áldozatok száma százazres nagyságrendű volt, köztük számos külföldi turista. A víz visszavonulását követően még hosszú időn keresztül hatalmas problémát jelentett az ivóvízhiány és a járványok kialakulása.

Észak-Amerika egyes részeit visszatérően fenyegetik a hurrikánok. 2005-ben a Katrina névre keresztelt hurrikán rongálta meg New Orleans védőgátját, aminek következtében a város nagy része víz alá került. Az időben elkezdett evakuálás ellenére ezek maradtak a katasztrófa helyszínén, és a hatalmas víz miatt a mentőalakulatok sem tudtak rajtuk segíteni. A város rendjét évekig nem tudták helyreállítani, a fosztogatók és a hajléktalanok száma óriásira nőtt.

A következő részben az árvíz-katasztrófa esetén követendő eljárásokat és a felkészülési lehetőségeket fogjuk ismertetni.

Kordás Attila főhadnagy (MH Altiszti Akadémia, Speciális Felkészítő Részleg, kiképzőtiszt)

Védd a szemed!

A legtöbb ember a látása segítségével dolgozik, tanul, szórakozik és tölti szabadidejét. Az életminőség fenntartása szempontjából igen fontos szemünk egészségének megőrzése. A különböző szembetegségek megelőzése érdekében számos egyszerű, de hatékony módszer létezik, amelyeket érdemes betartani a szemek épségének fenntartásáért.

Az UV-védelem fontossága

Ha szabadban tartózkodunk – ugyanúgy, mint a bőrünknek – a szemünknek is fontos az UV-sugárzás elleni védelem. Az UV-sugarak szerepet játszhatnak a szürkehályog betegség, valamint egyes retinabetegségek kialakulásában. Ennek módja a megfelelő napszemüveg használata és típusának megválasztása. Fontos, hogy olyat válasszunk, amely 100%-os fedést biztosít és mind UVA-, mind UVB-védelemmel is rendelkezik. Ha nem megfelelő a szűrő, akkor a sötétített üveg csak ront a helyzeten, mivel így mögötte a pupilla tágabb, és még több káros sugárzás jut a szem belsejébe.

A napszemüvegek rendelkezhetnek polarizált lencsével. Ez a bevonat megszünteti a tükröződést, a fényvisszaverődést és csökkenti a fény intenzitását, így hasznos segítséget nyújt a gépjárművezetésnél. Mivel a polarizált bevonat önmagában nem szűri ki az UV-sugárzást, így fontos ellenőrizni, hogy a választott napszemüveg mind a két funkcióval rendelkezik-e. Akiknek valamilyen fénytörési hiba miatt állandóan szemüveget kell használniuk, azoknak jó megoldás a dioptriás napszemüveg. Ez kényelmesebb megoldás, mint a korábban használtak, ahol vagy a dioptriás lencsét lehetett egy betétbe a napszemüveg belső részére rögzíteni, vagy épp ellenkezőleg, a fényvédő lencsét a korrekciós lencsék elé.

A szem egészségének megőrzése érdekében fontos a megfelelő higiénia betartása. A kézmosás lényeges, mivel a szemmel való érintkezés kórokozók bejutását

okozhatja. A smink és a kozmetikumok rendszeres cseréje, valamint azok helyes tárolása szintén fontos, hiszen ezek is fertőzések forrásai lehetnek. Fokozottan poros környezetben jó szolgálatot tehet a porvédő szemüvegek használata.

Ha már kontaktlencse...

A rendszeresen kontaktlencsét használók tudják, mennyire fontos a viselésével együtt járó szabályok betartása. A lencse behelyezése és kivétele előtt se maradjon el az alapos kézmosás, a kezünkön ugyanis rengeteg szennyeződés, kórokozó lehet, amik a lencsével a szemünkbe juthatnak. Ugyanilyen fontos a kontaktlencse-tároló tisztán tartása, valamint a megfelelő tárolófolyadék megválasztása. Kontaktlencsével nem javasolt úszni, de ha mégis vízbe megyünk vele, utána dobjuk ki és vegyünk elő újat. Amennyiben a kontaktlencse higiénikus tárolására nincs lehetőségünk, akkor jó megoldást jelenthet a napi lencse használata. Ha hosszabb ideig olyan környezetben tartózkodunk, ahol a megfelelő higiénia nem biztosított, például többnapos természetben való tartózkodás során, akkor érdemes inkább szemüveget használnunk. A magas víztartalmú lágy kontaktlencsék a könnyből pótolják nedvességtartalmukat, így hozzájárulnak a szem száradásához, ami forró, száraz időben a könny párolgásával tovább fokozódik. Ekkor műkönny használata javasolt, amely poros környezetben, például sivatagban a szembe került szennyeződés eltávolítását is segít-

heti. Porvédő szemüveg használatával azonban teljesen megakadályozhatjuk a homok szembe kerülését. A szem UV-sugárzás elleni védelmének biztosítására egyébként kontaktlencse viselése mellett is ajánlatos napszemüveget hordani.

A védőszemüvegek szerepe

Világszerte évente több mint 300 ezer ember szorul kórházi ellátásra munkahelyi szembaleset miatt. Bizonyos munkafolyamatoknál fontos a megfelelő védőszemüveg használata a szem sérülésének, károsodásának vagy szennyeződésének megelőzése érdekében. Egy védőszemüvegnél kiemelten fontos a jó illeszkedés. A modern védőszemüvegek íveltek, követik az arcformát, párnázott peremű műanyag- vagy fémszárak, illetve gumipánt biztosítja a teljes zárást. A párasodás megelőzésére megoldás a páramenetesítő bevonat, valamint szellőzőrések kialakítása. A típustól függően léteznek mechanikai, sugárzó hő, elektromos kisülés, gázok-gőzök elleni, valamint hegesztésvédelemmel ellátott lencsék is. Kültéri munkákhoz UV-szűrős, erős fény esetén antireflexiós bevonattal rendelkező, valamint photochromatikus – azaz fényre sötétedő – lencsékkel ellátott munkavédelmi szemüvegek is elérhetők. A napszemüvegekhez hasonlóan itt is létezik dioptriás lencsékkel ellátott vagy korrekciós lencse betétbe illesztését lehetővé tevő fajta, amely a szemüvegeseknek nyújt megoldást.

A mindennapokban a legtöbb baleset abból adódik, hogy a rövidebb munkafolyamatokhoz nem veszik fel a védőszemüveget, vagy kényelmi okokból nem hordják, így a típus kiválasztása mellett a legfontosabb, hogy mindig viseljük is, mert a legjobb típus is haszontalan, ha nem hordjuk. Bizonyos munkák során, például az építőiparban, kötelező a védőszemüveg viselése, de egyes esetekben a szemvédelem mellett szükség lehet az arc és fej védelmére is. Ilyenkor arcvédők, pajzsok, sisakok használata javasolt. Gázálc esetében nem viselhető a szokásos mindennapi szemüveg, mivel nem lenne tökéletes az illeszkedés. Ennek megoldására az álcba illeszthető, a megfelelő dioptriával ellátott szemüvegbetétet fejlesztettek ki, de a kontaktlencse viselését is ajánlják.

A kijelzők előtt

A munkavédelmi szemüvegek közé tartoznak a monitor előtti munkavégzéshez használatosak is. Sokszor hosszú órákon át ül valaki a monitor előtt úgy, hogy nagyon kevés pihenést enged a szemének. Ez a szem megerőltetéséhez, szemfájdalomhoz, a szem kivörösödéséhez, könnyezéshez, a színérzékelés megváltozásához és fókuszálási nehézségekhez vezethet.

A megfelelő szemüveg viselése mellett figyelni kell az ergonómiai kialakításra, hogy a monitor megfelelő távolságban legyen, a hátunk ne görnyedjen meg, az élességet, a kontrasztot és a betűméretet megfelelően állítsuk be. A hosszú időn át felfelé vagy túlságosan lefelé tekintés a szemmozgató izmok jelentős igénybevételével jár, hozzájárul a szem kifáradásához, így fontos, hogy a képernyő a szemmagasságban vagy kissé alacsonyabban legyen elhelyezve. Ha szükséges, viseljünk megfelelő, közeli dioptriával ellátott szemüveget. Ha nem jól látjuk a képernyőt, automatikusan közelebb hajolunk, ami a nyak és a váll görcséhez és hátfájdalomhoz vezethet. Hosszan tartó számítógépes munkavégzésnél tudatosan pihentessük a szemünket, időnként járassuk körös-körül a szobán, nézzünk ki az ablakon, masszírozzuk meg a szem körüli területet, és időről időre csukjuk be a szemünket egy pillanatra, hogy regenerálódjon. Javasolt kétóránként felállni a géptől, és rövid pihenő után folytatni a munkát.

Ma már a legtöbb kijelzőn beállítható úgynevezett szemvédő funkció is, mely csökkenti a kékfény mennyiségét és melegebb színárnyalatokat jelenít meg, így csökkenti a szem fáradását, óvja a látást. A lefekvés előtti képernyőhasználat nagymértékben csökkenti a melatonin hormon felszabadulását, továbbá összezavarja a biológiai óránkat, a cirkadián ritmust, ezért érdemes naplemente után kerülni a mesterséges fényeket, vagy kékfényszűrő alkalmazást és szemüveget használni ellenük. Mivel manapság a mindennapokban jelentős időt töltünk az okostelefonok használatával a szabadidőnkben is, fontos, hogy ezeket a tanácsokat ezek használatánál is figyelembe vegyük.

Ami még fontos

A szemnek folyamatos hidratálásra van szüksége, ennek hiányában kellemetlen, száraz érzés jelentkezik és a látás-funkciók is csökkenhetnek. Szemszárazság léphet fel, ha a könnytermelés valamilyen okból kevesebbet pislogunk, és a könny

így nem tudja megfelelően bevonni a szemfelszínt. Ez utóbbi jellemzően számítógép használatánál, olvasásnál vagy tévézésnél fordul elő. Ritkább esetben a szárazság oka allergia vagy valamilyen betegség is lehet, sőt gyógyszerek mellékhatásaként is kialakulhat. A tünetek lehetnek száraz, égő és szűrő érzés, homályos látás, váladékozás. A panaszokra megoldás lehet a műkönnny használata. Ma már nagyon sokféle műkönnny van forgalomban, és a számuk egyre bővül. Tartós használatnál fontos, hogy a tartósítószermentes változatot preferáljuk, mert ezek hosszú távon sem károsítják a szemfelszínt.

Manapság elérhetők színezett szemüveglencsék, melyek a színüknek megfelelően más és más hullámhosszúságú fénysugarakat szűrnek ki, valamint engednek át, így növelve a kontrasztot, ami különösen hasznos lehet például lövészetnél.

Érdemes ezenkívül tisztában lennünk családunk kórtörténetével. Előfordult-e például makuladegeneráció vagy zöldhályogbetegség? Ezek a kórállapotok családi halmozódást mutatnak. A szakember által elvégzett, rendszeres szemészeti vizsgálatok felismerhetik korai stádiumban a szemproblémákat, mielőtt azok súlyosabbak lesznek, és segítenek a szükséges kezelések megkezdésében.

A látás alapvető része az életünknek. Annak ellenére, hogy szemünk rengeteg mindenben segít nekünk, mégis kevesen figyelünk arra, hogy védjük egészségét. A felsorolt néhány tanács nyilvánvalónak tűnhet, viszont ezeket felejtjük el a legkönnyebben. Bármelyikről legyen is szó, érdemes megfontolni és mindennapi rutinunk részévé tenni a betartásukat.

Dr. Erdei Éva főhadnagy,
orvostiszt (szemész) MH EK RAVGYI

A kiberbiztonság kihívásai és meg

2. rész Az internetes phishing fon

- Az internetes biztonság, különösen a phishing elleni védekezés napjainkban elengedhetetlen, aminek oka a digitális tájkép folyamatos változása és a támadók egyre kifinomultabb módszerei a személyes és pénzügyi adatok ellopására.
- A phishing a leggyakoribb és legveszélyesebb kiberbűnözési formák közé tartozik, ami súlyos következményekkel járhat az áldozatokra nézve.

A phishing típusai

E-mail-phishing: A támadók hamis e-maileket küldenek olyan legitim cégekre utaló címekről, mint például bankok vagy online áruházak. Az e-mailek általában valamilyen sürgős cselekvésre vagy információk megadására ösztönöznek, például arra, hogy kattintsunk egy linkre, nyissunk meg egy mellékletet, vagy adjuk meg a bejelentkezési adatainkat.

Weboldal-phishing: Ez a módszer abban rejlik, hogy a támadók hamis weboldalakat hoznak létre, amelyek az eredeti oldalakra (pl. banki bejelentkező felületek, online vásárlási portálok) nagyon hasonlítanak. A felhasználók nem veszik észre a különbséget, és gyanútlanul megadják a személyes vagy pénzügyi információikat.

Telefonos phishing (Vishing): A támadók telefonhívásokat használnak arra, hogy személyes vagy pénzügyi adatokat szerezzenek meg. Gyakran hamisított szolgáltatói hívószámokról hívnak, és olyan ürüggyel próbálnak információkat kicsalni, mint például számlafizetési problémák vagy egyéb sürgősségi helyzetek.

Közösségimédia-phishing: A támadók hamis profilokat hoznak létre közösségimédia-platformokon, hogy megszerezzék az áldozatok személyes adatait, vagy hogy rosszindulatú linkeket osszanak meg. Gyakran ezek a hamis profilok ismerősnek adják ki magukat, és az áldozatok bizalmára próbálnak építeni.

Megelőzési tippek

- Mindig ellenőrizze az e-mail címeket, és ne kattintson gyanús linkekre. Ne nyisson meg ismeretlen feladótól származó mellékleteket.

oldásai

tossága napjainkban

- Mindig ellenőrizze a weboldalak címét, különösen az érzékeny adatokat kérő oldalakon. Győződjön meg róla, hogy a weboldal HTTPS-t használ, és hogy a címsorban zárolt lakat ikon látható. Ne adja meg személyes adatait nem biztonságos weboldalon.
- Használjon erős jelszavakat, és soha ne használja ugyanazt a jelszót több webhelyen. Javasolt egy megbízható jelszókezelő alkalmazás használata, amely segít a jelszavak tárolásában és kezelésében.
- Soha ne adja meg személyes adatait telefonon, különösen, ha a hívás váratlan vagy gyanús.

Legyen óvatos a közösségi médiában!

- A támadók hamis profilokat hoznak létre népszerű közösségimédia-platformokon. Ezek a hamis profilok gyakran olyan képeket és információkat használnak, amelyek ismerősek vagy vonzóak lehetnek az áldozatok számára. Barátként vagy ismerősként lépnek kapcsolatba a felhasználókkal, és bizalmat építenek ki azáltal, hogy közös érdeklődési körökről beszélgetnek, vagy személyes információkat kérnek. A támadók arra ösztönzik az áldozatokat, hogy osszanak meg velük személyes adatokat, kattintsanak linkekre, amelyek rosszindulatú programokat telepíthetnek, vagy töltsenek le fertőzött fájlokat.
- A támadók hamis nyereményjátékokat és promóciókat hirdetnek a közösségi médiában, arra ösztönözve a felhasználókat, hogy adják meg személyes adataikat. Ezek a nyereményjátékok gyakran túl szépnek tűnnek ahhoz, hogy igazak legyenek, és irreális nyereményeket ígérnek. Ilyenkor valószínűleg csalásról van szó.
- A támadók hamis cikkeket vagy linkeket osztanak meg a közösségi médiában, amelyek rákattintásra ösztönöznek. Ezek a linkek hamis weboldalakra vezethetnek, amelyek személyes adatokat próbálnak ellopni, vagy malware-t telepíteni a felhasználó eszközére. Legyünk óvatosak az olyan megosztásokkal, amelyek szenzációhajász címeket vagy képeket használnak, és ellenőrizzük a forrást, mielőtt rákattintanánk egy linkre.

Általános biztonsági tippek

- Rendszeresen frissítse az operációs rendszerét, a webböngészőjét és egyéb szoftvereit, hogy a legújabb biztonsági javításokat telepítse. A biztonsági rések kihasználásával a támadók hozzáférhetnek a számítógépéhez és a személyes adataihoz.
- Telepítsen egy megbízható víruskereső és anti-malware programot a számítógépére, illetve tartsa naprakészen a vírusdefiníciókat.
- Legyen óvatos az ingyenes szoftvekekkel, ajándékokkal vagy nyereményjátékokkal, amelyek személyes adatok megadását kérik.
- Ha elérhető, használjon kétfaktoros hitelesítést a fontos online fiókokhoz való bejelentkezés során. Ez egy extra biztonsági réteg, amely megnehezíti a fiókjához való hozzáférést, még akkor is, ha megszerzik a jelszavát.
- Ne használjon nyilvános Wi-Fi-hálózatokat érzékeny információk megadásakor, pl. bankolás vagy online vásárlás közben. Ha mégis, használjon virtuális magánhálózatot (VPN) a titkosításhoz.
- Ne ossza meg személyes adatait (pl. jelszó, bankkártya adatok) ismeretlen személyekkel vagy e-mailben, telefonon vagy közösségi médiában.

Mit tegyen, ha úgy gondolja, hogy phishing áldozata lett

- Ha úgy gondolja, hogy rákattintott egy hamis linkre, megadta személyes adatait, vagy letöltött egy fertőzött fájlt, cselekedjen gyorsan.
- Azonnal változtassa meg a jelszavát minden olyan online fiókhöz, amelyet a phishing kísérlet érintett, ideértve bankszámláját, e-mail fiókját, közösségimédia-profiljait és egyéb online szolgáltatásokat.
- Ha úgy gondolja, hogy banki adatait ellophatták, azonnal lépjen kapcsolatba a bankjával, és jelentse a gyanús tevékenységet. Lehet, hogy le kell tiltania a bankkártyáját, és kérnie kell egy újat.
- Értesítse az e-mail-szolgáltatót, a weboldal üzemeltetőjét vagy a közösségimédia-platformot, ahol a támadás történt, hogy azonosíthatóak a támadókat.
- Futtasson egy teljes víruskereső vizsgálatot, hogy megbizonyosodjon, nincs-e malware a rendszerében.

Összességében: az internetes biztonság mindannyiunk felelőssége. Legyünk tájékozottak, legyünk óvatosak, és tegyünk meg minden tőlünk telhetőt személyes adataink védelméért. A megelőzés a legjobb stratégia a phishing elleni védekezésben.

Bogya Sándor Mihály főtörzszászlós,
MH Kiberművelési Parancsnokság

Együttműködésre mindig készen

Baráti beszélgetés egy nemzeti hőssel

Az udinei helyőrségben települő, immáron 25 éves olasz–szlovén–magyar dandár, vagyis a Többnemzeti Szárazföldi Kötelék (Multinational Land Forces) állományában szolgál Mitja Močnik főtörzsszázlós. A széles körű tapasztalatokkal és igen figyelemre méltó eredményekkel, valamint motiváltsággal rendelkező altiszttel – megannyi találkozást követően – most a Honvéd Altiszti Folyóirat olvasói számára készült az interjú.

Milyen érzés a szlovén haderő legtöbbször kitüntetett altisztjének lenni?

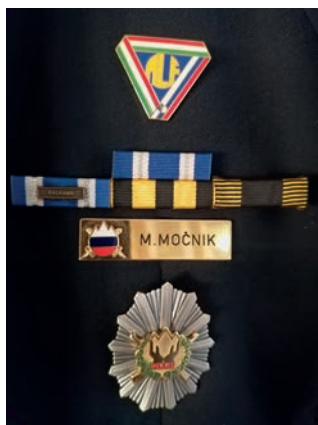
Kijelenthetem, hogy büszke vagyok a független Szlovéniaért vívott 1991-es háború során végrehajtott tetteimre, akkori tevékenységemre, valamint egész egyenruhában töltött életutamra. Fiatalabb koromban nem is voltam teljesen tisztában a tetteim és a kitüntetéseim fontosságával. Majd, ahogy teltek az évek, kezdtem másként viszonyulni a múlthoz. Amikor a 90-es évek elején még megtartották a Szlovén Hadsereg legmagasabb kitüntetésével, a Vitézségi Érem-

mel, illetve a Tiszteletbeli Háborús Jelvénnel kitüntetettek éves találkozóját, akkor szembesültem azzal a ténnyel, hogy valójában csak kevesen vagyunk, akik ezeket a kitüntetések megkapták. Nekem ez megalapozott. Erre akkor is büszke voltam, és az vagyok ma is. A kitüntetések nem csupán megtiszteltetést jelentenek az arra érdemesült számára, hanem igen komoly felelősséget is. A társadalomban az emberek másképp néznek rád. A szolgálatnak és abban a személyes küldetésednek a társadalomban és a munkahelyen egyaránt összhangban kell lennie. Ennél többet nem is kívánhat az ember, mint a saját gyermekei és családja elismerését; ez a legnagyobb megtiszteltetés, amit egy harcos kaphat.

A 76 kitüntetés, illetve jelvényeid közül melyiket emelnéd ki?

Függetlenül attól, hogy a szlovén hadseregben eltöltött 32 éves pályafutásom során rengeteg kitüntetést és elismerést kaptam, mindegyikre büszke vagyok. Többek között megkaptam a Haza védelme harci érdemjelvényt; négyszer részesültem harci elismerésben az északi partvidéken vívott fegyveres tevékenységek és katonai akciók elismeréseként. Megemlíteném még a szlovén hadsereg bronzérmét, valamint a hadsereg vezérkari főnöke által adományozott kitüntetést. A kérdéshez kapcsolódóan idesorolnám még a háromszor kiérdemelt A béke szolgálataért kitüntetést; a szlovén hadsereg kulturális területein elért eredményekért,

illetve a haderő promóciójának előmozdításáért kaptam meg az Andrej Komel Sočeban báróbronzérmet. De a teljesség igénye nélkül megemlíthetem a Szlovén Tisztek Szövetségének plakettjét, a Szlovéniai Háborús Veteránok Szövetségének arany plakettjét, a Szlovén Világkongresszus arany kitüntetését, a Szlovén Köztársasági Elnök Ezüst Érdemrendjét az ország biztonsága és védelme érdekében végzett kivételes hazai és nemzetközi szolgálatokért; valamint a katonai oktatási intézmények parancsnokai által adományozott bronz fokozatú elismeréseket. Megjegyzem, hogy a felsorolás nem a kitüntetések sorrendjét követi, hiszen számomra nagyon nehéz lenne csak egyet kiválasztani.

Talán, ha óvatosan is, de személy szerint a harcban tanúsított bátorságért odaítélt vitézségi éremre vagyok a legbüszkébb, valamint még idesorolnám azt a kettőt, amelyet egy különleges harci csoport tagjaként a háborúban végrehajtott elkötelezett szolgálatomért kaptam. Ennek a csoportnak a tagjai kivételes harci bátorságukért és önzetlen, akár önfeláldozó hajlandóságukért megkapták a Szlovén Köztársaság Területvédelem Tiszteletbeli Katonai Jelvényét. Ez a legmagasabb szintű katonai kitüntetés, amit a Szlovénia függetlenségért vívott háborúban tanúsított személyes bátorságért adományoztak.

Meggyőződés, hogy katonaként, az 1991 és 1995 közötti évek különösen emlékeztetése számomra. Mit mondanál az olvasóknak erről az időszakról?

Ha már mégiscsak visszatértünk a nyugat-balkáni háború időszakához, akkor az előbb említetteket kiegészítve a következőket mondanám. Az 1991-es szlovén függetlenségi háború idején a Nova Gorica-i 6. Tartományi Területvédelmi Főhadiszállás különleges Független Harcegysége Rožna Dolinában, Vrtojában, Nova Vasban és Ajševicában vett részt csatákban és

akciókban. Ebben az időszakban a tartomány északi partvidékének különböző helyszínein egyéb harci tevékenységeket is folytattunk. A legfontosabb események számomra minden bizonnyal az 1991-es háború csatái. Amikor tűz alatt vagy, és az ellenség rád lő, rájössz, mit jelent magabiztos, fegyelmezett és kiképzett katonának lenni. 1991. június 28-án különleges harccsoportunk megtámadta a Jugoszláv Néphadsereg harckocsi-századát a Rožna Dolina határátkelőnél, Nova Gorica mellett. A Jugoszláv Néphadseregnek 117 katonája, 5 harckocsija és több mint 20 egyéb gépjárműve volt. Csoportunk kilenc magasan képzett, Armbrust páncélelhárító fegyverekkel és SAR 80 automata puskával felfegyverzett tagból állt. A terület szűkebb blokádját a szlovén területvédelem egy szakasza, a szélesebb blokádot pedig a szlovén területvédelem rohamosztaga tartotta fenn. Megerősítésünkre volt a különleges rendőri egység nyolc tagja. Parancsnokunk a támadás előtt megafonon megadásra szólította a JNA katonáit, akik közben védelmi állást foglaltak és készenlétbe helyezték a tankokat. Erre reagálva felvettük a harcot, és páncélelhárító fegyverünkkel megsemmisítettünk két harckocsit. Az összecsapás 15 percig tartott. Magában a konfliktusban csak a mi csoportunk lépett fel a szlovén területvédelmi egységek és a szlovén rendőrség fegyvereivel. A JNA katonái ezt követően nagyon gyorsan elkezdtek megadni magukat, és a konfliktus helyszínén tartózkodó civilek is hozzájárultak. A fegyveres ütközet végére az ellenség 3 főt veszített, 16 katonára megsebesült, és 98 személy került hadifogságba. A mi oldalunkon nem volt áldozat, illetve veszteség. Másnap elfoglaltuk a fent említett konfliktustól néhány kilométerre fekvő Vrtojba nemzetközi határátkelőt, és összesen tizenegy T-55-ös harckocsit foglaltunk le, amelyekből június 30-án megalakítottuk tartományunk első területvédelmi harckocsi-századát. Hamarosan két újabb összecsapás következett, többek között, amikor tizenkét lövedéket lőttek ki ránk egy

jugoszláv tankból. Ez ismét egy különleges élmény, amikor halálos lövedékek hullanak körülöttem, és maximálisan fegyvermeztettnem kell lenni, a túlélés minden képességét be kell vetni, hogy a csatatéren életben maradj, és tovább tudj folytatni a harci küldetést. Csak a harcok és a fegyveres tevékenységek befejezése után jöttem rá, hogy mennyi tudást és képességet kamatoztattam eredményesen a háborúban, amelyeket főleg a jugoszláv haditengerészetnél, majd később a szlovén szabotázsellenes kötelék állományában sajátítottam el. A háború befejezése után egy kéthetes, igen következetes válogatáson vettem részt, ahol az első hivatásos katonákat szelektálták az északi partvidék területére. A kurzus eredményes végzését követően a JNA egykori helyőrségén szolgáltam 1996-ig, a horvát határon fekvő Trdinov vrh/Sveta Gera (Trdina-csúcs/Sain Gera) körzetében.

Napjaink altisztje szabadidejében a múlt katonáinak állít örök emléket és működtet múzeumot. Hogyan indult a múzeum megalakítása, és milyen eredményeket értél el?

A magánéletben részt veszek a hadtörténet kutatásában és oktatásában. Eddig öt könyvem jelent meg, és mintegy száz háborútörténeti cikket írtam különböző folyóiratokba, újságokba. A Szlovén Altiszt Iskolában hadtörténelmet, míg az Alap Kiképző Központban az állampolgári nevelés tantárgyat tanítottam a hivatásos katonai szolgálatra jelentkezőknek és önkéntes katonáknak egyaránt. Különösen elégedett vagyok újságírói munkámmal és háborútörténeti kutatásaim eredményeivel. Ennek példája, hogy a National Geographic magazinban és a budapesti Magyar Nemzet napilap központi rovatában szerepeltem. Katonaként, de akár magánemberként erre nagyon büszke vagyok. Minden bizonnyal alátámasztja a hadtörténelem iránti érdeklődésemet, hogy a hadszíntéri kutatás részeként közel 45 éve gyűjtök tárgyakat a Szoča folyó frontjáról

(isonzói front). 1992-ben nyitottam meg az első kiállításomat a vipavai Janko Premrl Vojko laktanyában, amely mára igazi háborús múzeummá nőtte ki magát. Az intézmény több mint 30 éves működése során számos vendég kereste fel Szlovéniából és külföldről egyaránt, és gyakran érkeznek külföldi katonai delegációk is, ahogy magyarországi csoportok is látogatják a múzeumot. A Szlovén Köztársaság két elnöke is ellátogatott hozzánk. Kijelenthetem, hogy a múzeum és a gyűjtemény, és persze a kiadói tevékenység is az életem, hiszen szinte minden szabadidőmet ennek szenteltem.

Jelenleg az olasz-szlovén-magyar többnemzeti katonai szervezet állományában szolgál. Kérlek, foglalj össze pár gondolatban a feladatkörödet és az eddigi tapasztalataidat.

A fegyveres erőn belül minden külföldi kiküldetés nagy felelősséget és egyben elismerést is jelent, hiszen ez azt mutatja, hogy az illető elérte a kívánt szintet, tudást és végrehajtási képességet, amire szükség van a nemzetközi környezetben. Különösen figyelemre méltó ez, ha a vezényelt magasabb szintű katonai szervezethez kerül beosztásra. Egyfelől azt mondhatom, hogy akár szerencsém is van, hiszen az új szolgálati helyem nincs messze az otthonomtól, lévén valamivel több mint 30 kilométerre lakom Udine városától, ahol a Tartós Tervező Törzs (Permanent Planning Staff, PPS) nemzeti képviselőjében adminisztrációs altiszt beosztásban szolgál. Közvetlen előjáróm a Szlovén Nemzeti Rangidős, aki szintén a PPS tagja. Munkafolyamatokat olaszokkal és magyarokkal együtt bonyolítunk le. Nem régóta a PPS állományában megfigyelőként működik egy osztrák főtiszt is. Az első évet összegezve nagyon pozitív tapasztalataim vannak. A csapatmunka lendületes, számos érdekes, Ausztriában, Magyarországon, Olaszországban és Szlovéniában végrehajtott programmal telt el a vezénylésem ideje.

A személyes kérdéseken túl most egy általánosabb területre szeretnék áttérni. A szlovén altiszt kar felépítéséről, a vezénylő zászlósi rendszerről mit tudnál elmondani a Honvéd Altiszt Folyóirat olvasóinak?

A szlovén haderóban a hivatásos szolgálatra történő átállás folyamatában, illetve Szlovénia 2004. március 29-i NATO-csatlakozása után elkezdünk komolyabban gondolkodni az altisztek megváltozott szerepéről. E tevékenység részeként megalakult az egységesen strukturált altiszt állománykategória és a funkcionális támogató vonal is. A szervezeti felépítés és annak működése, valamint a támogatás rendszere biztosítja

az altiszti küldetés megvalósítását. Az altisztek támogatási vonala a katonai szervezet és a parancsnokok működését erősítő támogató elemként jelenik meg a modern fegyveres erőkhöz. Ez úgy valósul meg, hogy a környezet tényleges ismeretének bázisán tanácsot adnak a parancsnoknak az alakulat személyi állományának, meghatározóan az altisztek életével és munkájával kapcsolatban. Az altiszti támogatási csatorna nem versenyez a vezetés és irányítás rendjével, hanem információval támogatja azt. Véleményem szerint a jó altiszt a fiatal tiszt mentora is egyben, aki támogatja őt tapasztalatai által. Az altiszt pályafutásának kezdetén például kisalegységet vezet, amelyben a környezetének altisztjei támogatják munkáját. Eredményes szolgálatot követően feljebb lép a ranglétrán. Közben altiszti tanfolyamokat végez el, illetve megfelelő képzéseken vesz részt. Megfelelő tapasztalatokkal a háta mögött és felvértezve az oktatásból szerzett ismeretekkel az altiszt kiváló tagja lehet a katonai hierarchia egyik törzsének. A csapattagozatnál szolgáló vezető altiszt meg kell hogy értse a katonai szervezet működésének rendjét annak érdekében, hogy a legjobb tudása szerint támogassa a parancsnokát. Az egységek rangidős vezető altisztjei elsődlegesen kivételes vezetői képességekkel rendelkeznek, fizikai állóképességük kiváló, és kivételes ismeretekkel rendelkeznek az általános és különleges katonai témakörökben. A rangidős vezető altiszti csatorna szakaszszinttől egészen a szlovén haderő vezérkaráig működik. A Szlovén Haderő vezényszázadosa (command senior enlisted leader) összefogja, illetve vezeti és irányítja az altisztekkel kapcsolatos kérdéseket, feladatokat és követelményeket a haderőn belül. A katonai szakma speciális beosztásában szolgáló altiszt számára nem elvárás a vezetői képesség és a parancsnoklás, hiszen ő egy szakterület mestere, technikai szakember. Így az altisztek még a legmagasabb szinteken is előkelőbb helyet kaptak, mint a tanácsadók.

Egy világot járt nemzeti hős hogyan látja az altisztek jelenét és jövőjét?

Napjainkban az altiszt szerepe a folyamatos oktatás és képzés által erősödik, ez személyes szinten is érzendő. Én személy szerint úgy gondolom, hogy az altiszt szerepe a jövőben még jobban megnő, mint eddig. Ennek eredményeként a folyamatos válságok következtében a nemzetközi együttműködés elmélyül, a NATO-tagok még szorosabbra fűzik a kapcsolatot és együttműködnek Európa és a világ békéjének stabilizálása érdekében. A kiberfejlesztés, az elektronika, a robotika és a kommunikáció területén megvalósuló fejlesztések megkövetelik a honvédség soraiban olyan

fiatal és szakmailag képzett altiszteket, akik tudást keresnek, és azt is összefüggőnek tekintik az elektronikai rendszerek korszerűsítésével mind civil környezetben, mind pedig a fegyveres erőkhöz, amire az idősebb generációk gyakran nem úgy fogékonyak, ahogy kellene.

Összefoglalva tehát azt mondhatom, hogy jelenleg az altisztnak és a fegyveres erőkhöz minden más tagjának továbbra is szakmai képzésben és oktatásban kell részesülnie. Fontos az is, hogy az altisztek mind a NATO-szövetségben, mind a többi partnerrel kapcsolódjanak, és működjenek együtt egymással, ezáltal bővítsék a tudás, a kölcsönös összetartás és kapcsolat spektrumát, mivel ez növeli a fegyveres erőkhöz hírnevét és kapcsolatát a szövetségben belül.

A beszélgetés zárásaként két kérdésem lenne: mik a jövőbeli tervek, illetve mit üzenne a Honvéd Altiszti Folyóirat olvasóinak?

Ahogy az első kérdésben már utaltam rá, a több mint 30 éves pályafutásom során a fegyveres erőknél és minden társadalmi és magánéleti tevékenységem során feleségem, Damjana, fiaim, Jurij és Matija támogattak az évek során. Kijelenthetem, hogy nélkülük nem tudtam volna mindent, illetve céljaimat elérni. Természetesen vannak, voltak még olyan kollégák, barátok, ismerősök, illetve egyesületek és szervezetek is, amelyek segítenek elérni céljaimat és célkitűzéseimet. Büszke vagyok arra, hogy a Szlovén Hadsereg altisztje lehetek. A különböző katonai szervezeteknél és parancsnokságon, ahol eddig szolgáltam, mindig kiváló csapattal találkoztam, és mindenki megtanított bizonyos ismeretekre és készségekre, amelyeket szorgalmasan használok katonai szolgálatom során. Az élet új győzelmek és eredmények felé halad, és pozitívan tekintek a jövőbe. Büszke vagyok arra, hogy katonai pályafutásom során a haditengerészet altisztjeként sok célt elértem, számos küldetést teljesítettem, illetve rengeteg tudást és tapasztalatot szereztem. Eközben széles hazai és nemzetközi baráti körre leltem. Az üzenetem az olvasók számára a következőben összegezhető: az altisztek büszkén és egyenes testtartással haladnak a kitűzött célok felé!

Tisztelt Főtörzsszázados Úr, kedves Mitja! Köszönöm a beszélgetést. A múzeumodban való személyes találkozásig sok sikert, eredményt és erőt, egészséget kívánok a jövő terveinek beteljesítésében. Najlepša hvala. 🇸🇮

Dr. Murinkó Attila ÖMT ezredes

Látogatás a magas hegyek világába

2. rész

A HAF 2024/1. számában közölt első rész folytatásában nézzük meg, milyen veszélyekkel kell szembenéznünk, hogyan érdemes öltözködnünk és mit érdemes magunkkal vinnünk magashegyi túrára. Mindez azért hangsúlyos, mert az utóbbi időben sajnos egyre több hírt hallunk a hegyekben ragadt, balesetet szenvedett vagy eltévedt turistákról, akik nem rendelkeztek a túrához megfelelő felszereléssel és tapasztalattal. Ahhoz, hogy ne a hírekben hallassunk magunkról, adunk néhány hasznos tanácsot.

Objektív és szubjektív veszélyek

A magashegységekben barangolva találkozhatunk olyan veszélyforrásokkal, amik tőlünk függetlenek. Ilyenek a közhullás, (hó- vagy sár-) lavina, gleccserhasadékok, esetleg áradások a völgyekben. Az útvonalak leírásaiban ezeket általában jelzik, azonban előfordulhat olyan körülmény, amikor mi hozzuk létre, vagy a helyi állatvilág idézi elő ezeket a veszélyes szituációkat. Például elgurul egy kő a lábunk alól, megcsúszik a hórétteg, amin közlekedünk, esetleg megbotlunk és lecsúszunk a hegyoldalon. Lehetőleg ezen veszélyforrások figyelembevételével kell megtervezni és megválasztani az útvonalat.

A 3000 méternél alacsonyabb hegyek meghódítása szinte mindenki számára elérhető. Ennél magasabb hegytetők megközelítése viszont már az emberi szervezet számára is kihívást jelent. Egyszerűen megfogalmazva: mivel a légnyomás felfelé haladva csökken, az egy egységben található oxigén kevesebb lesz, és ehhez a szervezetnek alkalmazkodnia kell. Ezt általában onnan veszi észre a túrázó, hogy fáradékonyabb lesz, esetleg néhány lépés után pihennie kell. Vannak, akik fejfájásra, légszomjra, mások étvágytalanságra, hasmenésre panaszkodnak. A tünetek megjelenése után nem ildomos tovább haladni felfelé; néhány óra vagy nap pihenő után, ha a tünetek már megszűntek, akkor

induljunk tovább. Ha a tünetek nem múlnak el vagy erősödnek, vissza kell térni alacsonyabb magasságra.

Időjárás

A magashegységekben az időjárás nagyon gyorsan változhat. Egyik pillanatban a hegygerinc felett még csodálatos a napsütés, a következőben már fekete felhő takarja az eget, és ha szerencsénk van, nem ázunk rögtön bőrig, vagy nem esik derékig érő hó (1500 méter fölött nyáron is havazhat).

A felerősödő szél olyan cudar hideget tud hozni, hogy ha nem vagyunk felkészülve rá, akár fagyási sérüléseket is szenvedhetünk. Azzal mindenképpen számolnunk kell, hogy a hőmérséklet felfelé haladva 100 méterenként körülbelül 1 Celsius-fokot csökken. Tehát ha 1000 méterről indulunk egy 2500 méteres csúcs megmászására, akkor kb. 15 fokkal lehet hűvösebb a csúcson. Azonban napközben, mikor a nap magasan az égbolton jár, a sziklák közt megrekedő melegnek vagy a hó által visszavert napsugárzásnak köszönhetően a hőmérséklet a 20-25 Celsius-fokot is elérheti. Amikor a nap lebukik a horizonton, vagy egy vastag felhőtakaró mögé bújik, a hőmérséklet azonnal zuhanni kezd, ilyenkor pedig jól jön a hátizsákba rejtett meleg felsőruházat. Az erdőhatár fölött az érkező viharok (szél, villámlás) számára igen kiszolgáltatottá válhatunk, ezért a túrák tervezésekor mindenképp vegyük figyelembe az aktuális előrejelzéseket.

A gyors időjárás-változás miatt két-három napnál távolabbra nem érdemes tervezni. Javasolt alternatív lehetőségeket is számba venni. Ha az elsődleges célunk „elesett” az induláskor előre látható időkép miatt, akkor valósítsuk meg alternatív tervünket. Ezeket egymástól távol eső területekre tervezzük (Ausztria, Szlovákia), így nagyobb esélyünk lesz valahol jó időt kifogni. Téli vagy hóhatár fölötti túrák tervezésénél számolni kell a lavinaveszéllyel is, de az ehhez szükséges ismereteket érdemes egy tanfolyam keretében elsajátítani, vagy túravezetőt fogadni.

Tájékozódás

Aki saját lábán vág neki a hegyek világának, tudnia kell, mire vállalkozik. Az évszakok és a magasság változásával a járható utak is számos nehézséget tartogathatnak a felkészületlen túrázók számára. A magas hegyekben minden évszakban számos veszélyforrással kell számolni. Leszállhat sűrű köd, lehet havazás, mely elfedi a kitaposott ösvényeket, vagy csak az alacsonyan létrejött felhő telepedik ránk – és már el is veszítettük a tájékozódási képességünket. A GPS általában nem talál jelet, szóval ez a segítség is megszűnhet.

A hegyekben vannak jól jelölt útvonalak, melyek az átlagos túrázók számára is elérhetővé teszik ezen területeket. Míg Magyarországon számos megkülönböztethető színű és formájú jelzésekkel vannak ellátva a turistautak, addig néhány magashegységben csak egyféle jelölést használnak, és azok alapján kell tudni tájékozódni. Ismerni kell az égtájakat annak érdekében, hogy tudjuk, mikor melyik irányba folytassuk utunkat, ellenkező esetben bolyonghatunk a sötétben, mire visszatalálunk a megfelelő útra. Ha eltévedtünk, mindenképpen menjünk vissza az utolsó ismert pontig vagy jelzésig, ne próbáljunk alternatív megoldást keresni.

Tudnunk kell használni a térképet, és ismernünk kell a szintvonalak jelentését (nem mindig az egyenes a leggyorsabb út). Már a túrák tervezésénél gondoljunk alternatív útvonalak kijelölésére, melyek segíthetnek egy esetleges veszélyhelyzet megelőzésében vagy megoldásában. A menet alatt érdemes időnként elővenni a térképet és beazonosítani a környező területet, ez pihenőidőnek is jó, valamint van lehetőségünk megcsodálni a körülöttünk látható természeti szépségeket.

Mi kerüljön a hátizsákba egy magashegyi túrán?

Több tényezőt is figyelembe kell vennünk, mikor a megfelelő cuccokat készítjük össze. A következőkben egy egynapos nyári kiránduláshoz adunk ötleteket, saját tapasztalatok alapján.

lelő, kényelmes fazonú, pénztárcájának és a tervezett tevékenységnek megfelelő ruházatot.

Ne feledkezzünk meg a kéz és fej védelméről sem. A fejünkön keresztül a testhő mintegy 80%-át is elveszíthetjük, így a fej kihűlése igen veszélyes lehet. Mindig viseljünk fejfedőt, mely véd az időjárástól és a napsugárzástól. A hegymászó sisak viselése olyan területeken lehet indokolt, ahol sziklafalak alatt vagy gleccseren, havas, jeges lejtőkön halad utunk.

Viseljünk napszemüveget még felhős időben is, télen vagy havas területen pedig gleccserszemüveget, mely nem csak a szemből és felülről, hanem a hóról visszaverődő napsugárzástól is védi a szemünket. A hóvakság néhány órán belül kialakulhat, és lássuk be, nem egy életbiztosítás vakon bolyongani a hegyekben.

Bakancsunk is legyen megfelelő a tervezett túrához, ellenkező esetben bokánk vagy lábunk fagyási sérüléseket is szenvedhet. Ha hótalpas vagy hágóvasas túrára indulunk, ellenőrizzük ezeknek a bakancssal történő kompatibilitását. És persze soha ne induljunk el új lábbeliben, ez megkeserítheti a túránkat, vagy akár kudarcra is ítélheti. A túra előtt pár napig viseljük a bakancsunkat, túracipőnket, hogy a lábunk hozzászokjon, vagy előjöjjenek hibái (kellemetlen a lesza-

Véleményem szerint nyáron egy pár vékonyabb túrazoknit, télen pedig egy pár vastag gyapjú zoknit érdemes viselni, azonban vannak olyanok is, akik a dupla zoknira esküsznek. Ebben az esetben számoljunk azzal, hogy ha a bakancsunk nem elég bő, akkor összenyomódik a szigetelő réteg, valamint akadályozza a lábunkban a vérkeringést, és éppen az ellenkező eredményt érhetjük el vele, mint terveztük.

kadt bakancstalp a Magas-Tátrában a csúcsról lefelé tartva, félúton).

Az, hogy ki milyen ruházatot vesz föl vagy visz magával, a saját komfortját fogja befolyásolni. Érdemes kipróbálni különböző termékeket, azonban egy jól bevált darabot csak akkor érdemes lecserélni, ha már használhatatlan. A hátizsák tartalma az első nehezebb túra után többnyire szelektálásra kerül, és kiderül, hogy mégsem olyan kicsi az a hátizsák.

A leírás a hegyekbe látogatók megfelelő felkészülésének elősegítésére és ezáltal egy sikeres, élményekben gazdag túra tervezéséhez próbál iránymutatást adni.

Mindenkinek jó kirándulást, túrázást vagy hegymászást kívánunk!

D. B. törzsszázlós

Állatok a háborúban

Tirpitz, a kabalamalac

Nagy Tibor
zászlós

A háborúk során több millió állat teljesített különféle szolgálatot a katonák mellett. Több-ségüket szállítási vagy üzenettovábbítási feladatokra alkalmazták, de előfordult, hogy a katonák a lövészárkok egyhangúságát próbálták oldani velük.

Tirpitz élete a Német Császári Haditengerészetnél

Sértéseket gyakran tartottak hadihajók fedélzetén, így biztosítva az ott szolgálatot teljesítők friss hússal való ellátását. Tirpitz, aki eleinte egy volt a többi sértés közül, és sejtése sem volt, hogy később megkapja ezt a nevet, az SMS Dresden fedélzetén töltötte a napjait, amikor parancs érkezett: a könnyűcirkáló az Atlanti-óceán déli részén csatlakozzon von Spee altengernagy erőihez.

A hajó első találkozása az HMS Glasgow-val a coroneli csatában történt meg, a chilei partoknál 1914 novemberében, ahol a német flotta győzött. Később vereséget szenvedtek a Falkland-szigeteki ütközetben, de a Dresdennek sikerült megszöknie. 1915. március 15-én a chilei Más a Tierra szigeténél (mai nevén Robinson Crusoe-sziget) található Cumberland-öbölben állt kikötve. A hajtóművei teljesen elhasználódtak, a szene fogytán volt, így a kapitány felvette a kapcsolatot a chilei hatóságokkal a hajó és a legénység internálása céljából. A britek itt találtak rá, és a nemzetközi jogot megsértve, egy semleges ország felségvizén tüzet nyitottak a Dres-

denre. A legénység elsüllyesztette a hajót, és nagy részük el is tudott menekülni. Tirpitz azonban a hajón maradt, de végül neki is sikerül elúsznia a süllyedő cirkálótól.

A Royal Navy szolgálatában

A rémült, úszó malacot végül a Glasgow egyik ten-geresze vette észre. Beugrott érte a vízbe és feljuttatta a fedélzetre. A legénység örökre fogadta, így lett a hajó kabalaállata. Itt kapta a Tirpitz nevet, Alfred von Tir-pitz német nagydmirális után, aki a Birodalmi Ha-ditengerészeti Hivatal államtitkára, a Német Császári Haditengerészet első számú vezetője, illetve a korlátlan tengeralattjáró-háború egyik kidolgozója volt.

A legénység kitüntette Tirpitzet a hősie helytál-lásáért egy hamis vaskereszttel, mivel még akkor is a Dresden fedélzetén maradt, amikor már a teljes legénység elhagyta azt. Az állat egy évig „szolgált” a Glasgow-n, majd nyugdíjas éveit a portsmouth-i Whale Island Gunnery Schoolban töltötte.

Élet a halál után

Tirpitz végül nem végelgyengülésben szenderült jobb-létre, hanem jótékony célra elárverezték 1919-ben. 1785 fontot gyűjtött össze a Brit Vöröskeresztnek. Tirpitzet, William Cavendish-Bentinck, Portland hatodik hercege vásárolta meg, aki a malac kitömött fejét az Imperial War Museumnak adományozta. Ezt a fejet a múzeum eredeti kiállításának részeként állították ki a londoni Crystal Palace-ban 1920-ban, valamint *Az állatok háborúja* című 2006-os időszaki kiállításán is szerepelt.

Segítség egy gombnyomással!

G O N D ● S Ó R A

Igényelje a Gondosórát,
hogy biztonságban tudhassa
idősebb szeretteit a nap 24 órájában!

Magyarország Kormánya fontos feladatának tekinti, hogy gondoskodjon 65 év feletti honfitársainkról. A **Gondosóra** egy korszerű, díjmentes jelzőeszköz, amelyhez egy éjjel-nappal elérhető diszpécsterszolgálat kapcsolódik, így az idősök szükség esetén egyetlen gombnyomással jelezni tudják, ha segítségre van szükségük.

www.gondosora.hu

Tel.: +36 1 445 00 80

2024.03.22.

EJTŐERNYŐS NAP, Szolnok

Rácz Tünde fényképei

